

Co vai cun l'Europa?

Nova publicaziun universitara da Friburg

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **«Nus mussain dudesch maletgs d'eveniments che han bullà l'Europa en ils davos settanta onns (...). I vegn spert cler che l'Europa ha patì. Ella è era sa midada. L'Uniun europeica (UE) è naschida e creschida, ins ha parti pajais, fundà stadis novs, ed il mir, part da la tenda da fier, è crudà».** Uschia, en versiun rumantscha, l'editorial dal magazin «Universitas» (2016-3) intitulà: «Europa/Comment vas-tu?» (1). Cuntzunt tschintg maletgs fan impressiun:

– L'emprim (pp. 1 e 3) mussa ina giuventetgna en vestgì da dumengias ils 8 da matg 1945 a Paris. I chantan; i n'è betg grev da sminar tge imni ch'i chantan. La Frantscha era libra dapi 1944. Pir ils 9 ha l'Uniun sovietica festegià sia victoria; lezza muntava la tirannia communistica per plis pievels da l'Europa centrala ed orientala.

– In maletg mussa «la fin da la primavaira da Prag. Umans giuven demonstreschan ils 21 d'avust 1968 cun ina bandiera tschecoslovaca bagnada da sang» (p. 13).

– Il maletg per 1984 represchenta «Kohl e Mitterrand maun en maun (...) avant l'ossari da Douamont per commemorar la battaglia da Verdun (...) e las unfrendas da la guerra» (p. 25).

– Ins vesa lura «fugitivs bosniacs da Srebrenica fanadur 1995 en in champ da las Naziuns unidas. Truppas serbas da la Bosnia han mazzacrà var otgmilli Bosniacs (...). Igl era la pli grond mazzacra en Europa dapi la fin da la Segunda Guerra mundiala» (p. 37).

– Il davos maletg (p. 53) mussa «l'arivada d'ina bartga da fugitivs (...) sin l'insla greca da Lesvos (october 2015). Gia l'avust èn 100 000 sbartgads sin inslas grecas.»

Sa concentrar sin il coc dal continent
Il fascichel cumpiglia, suenter l'editorial, nov contribuziuns per tudestg e set per franzos. Gia l'emprima dat il tun, e quai

gist durant la crisa da fugitivs avant la visita da papa Francestg e patriarc Bartolome ils 14 e 15 d'avrigl a Lesvos. Gilbert Casasus, schef dal Center da studis europeics a l'Universitad da Friburg (gilbert.casasus@unifr.ch) ha intitulà sia contribuziun: «Die EU ist so nicht praktikabel.» I vala la paina da translatar parts da sias decleraziuns: «Ins è fitg dischillus dals pajais da l'Europa centrala ed orientala, entant perfin da l'Austria (...). Viktor Orbán è sa profilà sco chavafossas da l'idea europeica (...). Lezza n'è dentant betg morta; ins sto mo la cultivar puspè a moda pli intensiva. Ins vul subvenziuns da l'UE, ma senza s'empatschar ni da baratt spiertal, ni dal patratg central da solidaritad (...). I prevala l'individualissem politic ed economic (...). L'Europa en il stadi actual da sias instituziuns na po betg sa manischar sezza. Ella duess perquai sa concentrar sin il coc da l'Europa, (...) numnadamain ils sis stadis fundaturs, (...) forsa era cun stadis cunfinants sco la Spagna ed il Portugal (...). Quels da l'Europa centrala ed orientala na pudessan profitar sco quels dal coc ed avessan era pli paucas cumpetenzas (...). La valuta cuminaivla oblighescha economicamain. Pussaivla fiss er ina sort Euroland che manass la politica europeica (...). Il minister polac da l'exteriur vul profitar economicamain da l'UE, ma declera a medem temp che lezza n'astgia betg sa maschadar en la politica interuira polaca e duaja acceptar violaziuns dals dretgs umans e da la libertad da pressa. L'UE n'astga betg tolerar ina tala cuntradiziu» (pp. 10–11).

L'affluenza da fugitivs na smirveglia betg

Casasus s'exprima er areguard l'immigraziun: «Ins fa sco sch'i n'avess mai dà migraziuns (...). La Saxonia ha ina populaziun immigrada da mo 3%, (...) ma in'emigraziun da 15% dapi 1990. Ils 'Bundesländer' novs han pers strusch quatter milliuns olmas en 25 onns (...). Lur populaziun è vegnida blier pli veglia

(...). In pajais d'immigraziun sco la Baviera percenter è l'otgavla pussanza economica da l'Europa (...). La Svizra è vegnida ritga cur ch'ils Talians èn arrivads» (p. 12). La giurista Sarah Progin-Theurkauf (sarah.progin-theurkauf@unifr.ch) fa endament: «Ins n'ha anc adina chattà nagina resposta cuminaivla europeica a la sfida dals fugitivs (...). Il 2015 han blier dapli ch'in milliun inoltrà emprimas dumondas d'asil (...). Per experts na muntava quai nagina surpraisa. Las crisas en bliers pajais dal mund, cunzunt en Siria, èn s'aggravadas. Las suffrientschas da lur populaziun indigena èn vegnidas talas che perfin adina dapli femnas ed uffants èn ids la via ristgada vers l'Europa (...). Oz na datti nagina vista che la situaziun en Siria, Irac u Afganistan possa megliar svelt; ins n'astga pia betg spetgar che l'affluenza da fugitivs chalia (...). Il 2015 èni ids cunzunt la ruta sur la Turchia, lur il pli savens sin bartga enfin a la Grezia (...). Ins ha sutstimà en l'entir mund ils conflicts che stimulavan da fugir; i deva strusch pussaivladads regularas d'emigrar (...). Sch'ins na chatta nagina schliaziun fundada sin la solidaritad, (...) vegn la crisa ina sfida per l'entira UE» (pp. 16 e 19).

Per la libra circulaziun da persunas

Il politolog Philippe G. Nell (philippe.nell.1954@gmail.com) analisescha la sfida da las relaziuns da la Svizra cun l'UE suenter ils 9 da favrer 2014: «Da december 2014 ha il cussegl da l'UE confermà ch'el refusia da discutir puspè la Cunvegna davart la libra circulaziun da persunas (ALCP) perquai ch'ella muntia in fundament essenzial dal martgà intern cun las quatter libertads indivisiblas. Da settember 2015 ha il Parlament europeic fatg endament che la libra circulaziun saja adina stada ina part inseparabla da la metoda bilaterala ed ha sustegnì la refusa da l'UE da discutir puspè l'ALCP. Da december 2015 è il cussegl federal sa pronunzià per ina clausula da proteccziun» (p. 24). Nell declera anc manidlamain il

problem giuridic spinus dal rom instituziunal competent. Las relaziuns da la Svizra cun l'UE sa chattan pia en ina fasa critica. «Uss è l'ALCP prioritara» (p. 24). Da lez postulat, sco da la solidaritad evocada da Casasus e Progin-Theurkauf, resulta l'imperativ d'includer ils migrants en nossas societads europeicas. L'istoricher ecclesiastic Mariano Delgado (mariano.delgado@unifr.ch) scriva: «I constat che l'Europa sto reflectar seriusamain davart l'exclusiun u inclusiun da quels umans immigrads che provegnan da culturas differentas (...). Igl è plinavant urgent d'als ir amiaivlamain encunter, als dond d'enclerger che l'Europa saja ina societad averta da valurs, nua ch'ins possa dar impuls creativs senza discriminaziun etnica u religiosa, ma ch'ins stoppia acceptar la cultura civica e politica da lezza Europa per s'integrar en ella» (p. 50). Gia avant passa ventg onns ha Delgado, quella giada docent a Puntina, punctuà che pader Bartolomé de Las Casas (1474–1566), dominican andalus da derivanza giudaica, haja sa dustà per la dignitad umana dals Amerindis cunter il reschim colonial castiglian (2). Il teolog vallesan François-Xavier Amherdt (fxa@netplus.ch) concluda il «dossier» dad «Universitas» introduci da Brülhardt en il medem spiert: «Mintga uman immigrà ha la medema dignitad sco nus (...). Il destin da l'Europa, sco quels dals Stadis Unids e da l'Australia, è quel da la varietad culturala (...). Nus avain gist commemorà la fundaziun, avant 1500 onns, da l'abazia da Saint-Maurice/VS, la pli veglia anc adina activa, tras ina legiun da schuldads egipzians (...). Nus avain demolì il mir da Berlin e na lain betg eriger puspè barrieras da filfier en Serbia, Croazia u Slovenia» (p. 52).

1. Claudia Brülhardt (ed.), **Universitad da Friburg (ISSN 1663 8026), p. 3.**

2. **Kolonialismus begründung und Kolonialismuskritik, en: Mariano Delgado e Matthias Lutz-Bachmann (ed.), Herausforderung Europa. Minca (C. H. Beck, ISBN 3 406 39235 0) 1995, pp. 153–170.**